

Toetsing Wet natuurbescherming

Berfloweg 1, Hengelo

Eelerwoude
kleurt het landelijk gebied

The logo for Eelerwoude features a stylized graphic above the text. The graphic consists of a green semi-circle on top, a blue semi-circle on the bottom left, and a red square on the right, all connected by a thin grey line that curves to the right. Below the graphic, the name 'Eelerwoude' is written in a bold, green, sans-serif font. Underneath the name, the tagline 'kleurt het landelijk gebied' is written in a smaller, black, sans-serif font.

Toetsing Wet natuurbescherming

Berfloweg 1, Hengelo

Definitief

Opdrachtgever

Gemeente Hengelo
Hazenweg 121
7551 EC Hengelo Ov

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7470 AB Goor
0547-727019
goor@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P8575
Datum: 21-9-2018
Projectleider: G. Lubbers
Opgesteld: M. Hoofd
Gecontroleerd: G. Lubbers

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	6
2.1	Huidige situatie	6
2.2	Voorgenomen ontwikkeling.....	6
3	NATUURWETGEVING	9
3.1	Inleiding.....	9
3.2	Bescherming van soorten	9
4	METHODE	11
4.1	Bureauonderzoek.....	11
4.2	Veldonderzoek	11
5	BESCHERMDE SOORTEN	15
5.1	Vleermuizen	15
5.2	Vogels	20
5.3	Overige beschermde soorten	21
6	CONCLUSIE	23
6.1	Conclusie	23
6.2	Uitvoerbaarheid van de plannen.....	23
6.3	Geldigheid onderzoek	24
	LITERATUURLIJST	25
	BIJLAGE 1 ONDERZOEKSRESULTATEN	26
	BIJLAGE 2 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING	28

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Hengelo is voornemens om het Vereeningsgebouw Stork aan de Berfloweg 1 in Hengelo te gaan renoveren.

In verband met deze plannen is er reeds een toetsing uitgevoerd aan de natuurwetgeving en aan het natuurbeleid (*Eelerwoude, 2018*). Uit deze toetsing kwam naar voren dat nader onderzoek naar gewone dwergvleermuis, huismus en steenmarter noodzakelijk is.

Nader, gericht veldonderzoek is noodzakelijk om aan te tonen, dan wel uit te sluiten dat het pand een functie heeft als verblijfplaats voor beschermde soorten. Duidelijk moet worden om welke soort(en) en aantallen het gaat en wat de eventuele functie van het pand is voor deze soort(en). Uit het onderzoek komt naar voren of de voorgenomen ontwikkelingen consequenties hebben voor de aanwezige beschermde soorten in het kader van de Wet natuurbescherming, en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

2

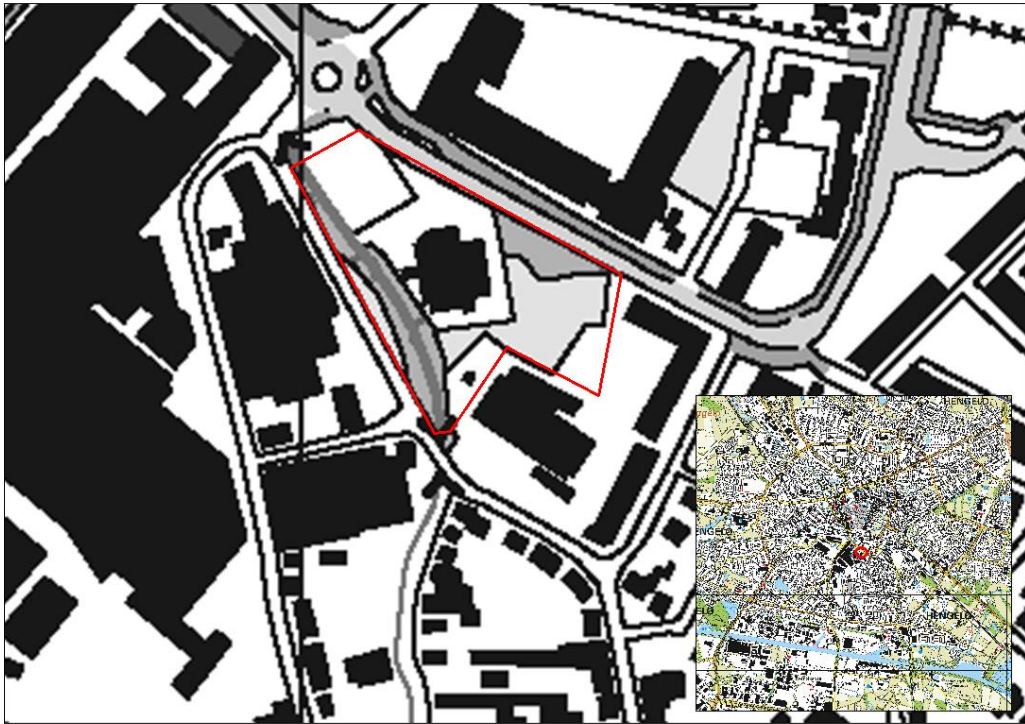
HUDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied Berfloweg 1 bestaat uit het 'Vereenigingsgebouw Stork' en omliggende groenvoorzieningen en tuin (afbeeldingen 1 en 2). Het ligt in het centrum van Hengelo en wordt omringd door woonwijken, bedrijfspanden en drukke verkeerswegen. Langs de Berflobeekweg stroomt de ondiepe, smalle Berflobeek. Het gebouw is gebouwd in 1893 ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Machinefabriek Gebr. Stork & Co en geschonken aan de Personeelsvereniging. Het pand maakt onderdeel uit van het industrieel erfgoed in Twente. Rond het pand liggen verharde parkeerplaatsen en een tuin met gazons, sierbeplantingen en diverse bomen. Parallel aan de beek staat een rij vrij oude lindes en aan zuidoost zijde grenst de tuin aan een rij oude populieren. In het gazon staat een oude, dode boom. Verlichting is met name aanwezig langs de aangrenzende Berfloweg en Berflobeekweg en op een aantal plaatsen rond het pand en de parkeerplaatsen.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

Het Vereenigingsgebouw Stork wordt grondig gerestaureerd en worden terug gebracht naar het oorspronkelijke gebouw zoals eind 19^e eeuw is opgericht. Er zullen werkzaamheden worden verricht aan het gehele gebouw. Zo zal onder meer het achterstallig onderhoud aan het dak worden aangepakt, dakgoten worden vervangen, voegwerk en houtwerk wordt hersteld, delen van het gebouw die later zijn aangebouwd zullen worden gesloopt en aan de achterzijde wordt een substantiële aanbouw gerealiseerd. De oorspronkelijke 'kraag' aan de buitenzijde aan de voorkant van het pand zal worden teruggebracht en de ingang worden verplaatst naar de voorkant van het gebouw. Tot slot zal het gebouw intern volledig worden aangepakt. Wij gaan er in deze toetsing van uit dat de tuin en beplantingen rondom het pand ongewijzigd aanwezig blijven en dat er ook op het vlak van buitenverlichting geen structurele zaken worden aangepast.

Afbeelding 1. Ligging en begrenzing plangebied Berfloweg 1 (de rode cirkel in de inzet geeft de ligging van het plangebied in het centrum van Hengelo weer).

Afbeelding 1. Impressie van het plangebied, situatie november 2017.

3

NATUURWETGEVING

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag en alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk (Ministerie van Economische Zaken) het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied; de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime andere soorten. Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien dit niet mogelijk blijkt, is het nodig om na te gaan of een ontheffing kan worden verkregen. Bijlage 2 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

De bescherming van soorten is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens en gericht onderzoek naar vleermuizen, huismus en steenmarter.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie;

- Uit de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer), en veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.
- De flora- en faunadatabase van Eelerwoude is eveneens geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerdere onderzoeken in de nabije omgeving uitgevoerd. De data van deze onderzoeken zijn opgeslagen in deze database.

4.2 Veldonderzoek

Op basis van zeven veldbezoeken is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving van vleermuizen, huismus en steenmarter. De onderzoeken zijn uitgevoerd door M. Hoofd, V. de Lenne en R. Kroeskop en conform de gebruikelijke richtlijnen en onderzoeksprotocollen. In deze situatie gaat het om het Kennisdocument huismus (*BIJ12, 2017*), Kennisdocument gewone dwergvleermuis (*BIJ12, 2017*).en het Vleermuisprotocol (*versie 2017*). Betreffende personen zijn ecologische adviseur bij Eelerwoude en ter zake kundig conform de voorwaarden van het bevoegd gezag (zie kader – ecologisch deskundige). In **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** worden de onderzoeksdata weergegeven. Hierbij zijn tevens de onderzoekers, starttijd en weersomstandigheden genoteerd.

Kader – ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.*

Vleermuizen

Bij de uitvoering van het vleermuisonderzoek is gewerkt conform het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' dat in januari 2017 is geëvalueerd door deskundigen van het Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het protocol is daarmee aangepast naar de meest recente wetenschappelijke inzichten.

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van de soortensamenstelling, de aantallen, de gebruiksfunctie van het gebied en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, winterverblijfplaatsen, zomerverblijven etc.), vliegroutes en foerageergebieden. Het onderzoek heeft zich geconcentreerd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en eventueel van laatvlieger vanwege de geschiktheid van het type bebouwing voor deze soorten. Uiteraard is tijdens de veldbezoeken ook aandacht besteed aan eventuele andere beschermde vleermuissoorten binnen het plangebied. Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson D240X.

Datum	Type onderzoek	Start – eindtijd	Veldmedewerker	Weersomstandigheden
18-04-2018	Huismusonderzoek	08:00 – 10:00 Zon op: 06:36	M. Hoofd	20 °C, droog, onbewolkt, windkracht 1 Bft
02-05-2018	Huismusonderzoek	08:15 – 10:15 Zon op: 06:07	M. Hoofd	17 °C, droog, onbewolkt, windkracht 3 Bft
15-05-2018	Kraamonderzoek vleermuizen	20:35 – 23:00 Zon onder: 21:30	R. Kroeskop	19 °C, droog, licht bewolkt, windkracht 1 Bft
11-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen	21:00 – 23:20 Zon onder: 22:02	R. Kroeskop	18 °C, droog, onbewolkt, windkracht 2 Bft
02-08-2018	Massawinteronderzoek vleermuizen	23:00 – 01:00 Zon onder: 21:30	M. Hoofd V. de Lenne	24 °C, droog, onbewolkt, windkracht 1 Bft
03-09-2018	Massawinteronderzoek vleermuizen en baltsonderzoek vleermuizen	22:00 – 00:00 Zon onder: 20:23	M. Hoofd	19 °C, droog, dicht bewolkt, windkracht 2 Bft
17-09-2018	Baltsonderzoek vleermuizen	20:45 – 22:45 Zon onder: 19:50	M. Hoofd	16 °C, droog, half bewolkt, windkracht 1 Bft

Tabel 1. Type onderzoek, datum, start- en eindtijd, uitgevoerde onderzoeker(s) en de weersomstandigheden genoteerd per veldbezoek.

In totaal zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd: twee in de kraamperiode, één in de massawinterperiode, één in de baltsperiode en één in de periode van massawinter en balts (combinatie bezoek). Het kraamonderzoek heeft zich gericht op de aanwezigheid van zomer- en/of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens het uitvlieg- of invliegtijdstip van vleermuizen, respectievelijk rond zonsondergang en zonsopkomst. Het massawinteronderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van zwermende dieren in het kader van winterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens de periode van massawinter activiteit van vleermuizen, rond en kort na middernacht. Het baltsonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van balts-, paar-, en/of winterverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens de baltsactiviteit van vleermuizen, na zonsondergang tot middernacht. Tijdens dit tijdstip is de meeste baltsactiviteit bij vleermuizen waar te nemen. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden tijdens voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden.

Vogels

Voor het uitvoeren van broedvogelinventarisaties is op dit moment geen onderzoeksprotocol van kracht. Bij broedvogelinventarisaties van huismus wordt gewerkt volgens het Kennisdocument Huismus (*BIJ12, 2017*). Hierbij worden waarnemingen die op broedgevallen of een territorium duiden in verschillende inventarisatierondes genoteerd op kaart. Vervolgens wordt op basis van deze waarnemingen een kaart met territoria vastgesteld.

De veldbezoeken richten zich vooral op de soorten die jaarrond gebruik maken van vaste rust- en verblijfplaatsen (zgn. 'jaarrond-soorten' en 'categorie 5-soorten'). Hierbij is uitgegaan van de per 26 augustus 2009 gewijzigde vogellijst. Ook eventuele andere belanghebbende soorten zijn genoteerd.

Huisumus

Het onderzoek naar huismus is uitgevoerd in twee bezoeken in de periode april – mei met één veldmedewerker. De bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens gunstige weersomstandigheden. Tijdens het bezoek is onder andere gelet op zingende mannetjes en nestindicatieve waarnemingen zoals nestbouw, transport voedsel en alarmroepen. Er zijn ook waarnemingen verzameld in de omgeving van het plangebied.

Overige beschermde soorten

In en rond het plangebied komen mogelijk nog een aantal andere beschermde soorten dan eerder beschreven voor. Voor een groot deel zal het gaan om algemeen voorkomende en vrijgestelde beschermde soorten, maar ook de aanwezigheid van een aantal beschermde (nachtactieve) soorten kan niet op voorhand worden uitgesloten. Hierbij dient gedacht te worden aan bijvoorbeeld steenmarter. Bij de steenmarter is gezocht naar sporen en eventuele zichtwaarnemingen tijdens de veldbezoeken.

5

BESCHERMDE SOORTEN

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Vleermuizen

5.1.1 Voorkomen en functie

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn in het gebied twee soorten vastgesteld; gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Hieronder wordt per soort ingegaan op hoe zij het gebied gebruiken, daarnaast worden deze waarnemingen in bijlage 1 op kaart weergegeven.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. (Kraam)kolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen aangetroffen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (mogelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen en straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot half open landschap.

Foerageergebied en vliegroutes

Het plangebied wordt door de gewone dwergvleermuis gebruikt door diverse foeragerende individuen. Tijdens het onderzoek werden gemiddeld 2 tot 3 gewone dwergvleermuizen waargenomen per veldbezoek. Met name tijdens het kraamonderzoek en het massawinteronderzoek werden de meeste dieren vastgesteld. Met name de lindebomen die in bloei waren werden vaak door vleermuizen bezocht. Er is geen sprake van belangrijke foerageergebieden of vliegroutes die essentieel onderdeel uitmaken van het leefgebied. In het plangebied blijft de beplanting gehandhaafd en blijft genoeg leefgebied voorhanden.

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en gewone grootoorvleermuis, soorten als franjestaart en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Verblijfplaatsen

Tijdens het kraamonderzoek is binnen de begrenzing van het plangebied een zomerverblijfplaats vastgesteld. Er is één uitvliegend dier aangetroffen van achter de gevelbetimmering.

Tijdens het massawinteronderzoek is geen (vermoedelijke) verblijfplaats aangetroffen.

Tijdens het baltsonderzoek is binnen de begrenzing van het plangebied een vermoedelijke balts-, paar- en/of winterverblijfplaats vastgesteld. Het betreft dezelfde plek als waar in de kraamperiode de zomerverblijfplaats is aangetroffen, achter de gevelbetimmering.

Vleermuizen baltsen (ook wel sociale roep) in het najaar binnen een territorium om vrouwtjes te vinden en mee te lokken naar hun verblijfplaats om te paren. Zij vliegen daarbij op vaste routes, waarbij ze een zeer sterke binding met een bepaald gebouw(en) en/of beplanting hebben waar zich een paar- en/of baltslocatie bevindt. Baltsende mannetjes zijn dan ook een indicatie voor de aanwezigheid van een balts- en/of paarverblijfplaats. Mogelijk overwinteren deze mannetjes ook op deze locaties. Een locatie met een balts- en/of paarverblijfplaats kan dan ook aangemerkt worden als (vermoedelijke) winterverblijfplaats. Bij strenge vorst verhuizen ze echter vaak naar massawinterverblijfplaatsen, die dus niet binnen het plangebied zijn aangetroffen. De exacte plekken van de balts- en/of paarplekken zijn vaak niet duidelijk, aangezien ze tijdens het baltsen zelden in- of uitvliegen. Binnen een territorium kunnen de mannetjes verschillende verblijfplaatsen hebben. Deze verblijfplaatsen maken onderdeel uit van een netwerk en binnen dit netwerk verhuizen ze regelmatig tussen deze verblijven.

Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor (al laat de soort wel een dalende trend zien). Laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich in de spouwmuur, achter en onder de (dak)betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder

het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 km (zelden meer) rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook wel grote afstanden door open gebied. De laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen.

Foerageergebied en vliegroutes

Tijdens het onderzoek in de kraamperiode is één keer een foeragerende laatvlieger waargenomen die korte tijd in het gebied verbleef.

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen van laatvlieger zijn in het plangebied niet aangetroffen. Aanwezigheid van een verblijfplaats wordt op basis van deze waarnemingen uitgesloten.

5.1.2 Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dient te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Foerageergebied en vliegroutes

Er is vastgesteld dat het plangebied door enkele dieren wordt gebruikt als foerageergebied. Vliegroutes zijn in het plangebied niet aangetroffen. Doordat de beplanting gehandhaafd blijft treedt er geen verstoring op van foerageergebieden die onderdeel uitmaken van het (essentieel) leefgebied van de betreffende vleermuissoorten.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Verblijfplaatsen

Tijdens het vleermuisonderzoek is één verblijfplaats van gewone dwergvleermuis vastgesteld. Het gaat om een zomerverblijfplaats die in de baltsperiode ook wordt gebruikt als paar/baltsverblijfplaats, en dus mogelijk ook als winterverblijfplaats tijdens milde winterse weersomstandigheden. Bij strenge vorst en koude verhuizen de dieren naar de zgn. 'massa winterverblijfplaatsen'..

Als gevolg van de geplande renovatiewerkzaamheden kan deze verblijfplaats van gewone dwergvleermuis (tijdelijk) ongeschikt raken. Dit kan leiden tot verstoring en is dan in strijd met de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Door echter maatregelen te treffen kan de functionaliteit van de verblijfplaats jaarrond worden gegarandeerd. Er is dan geen sprake van overtreding van de verbodsbepalingen en het aanvragen van een ontheffing is dan niet aan de orde. De noodzakelijke maatregelen worden beschreven in paragraaf 5.1.3. Mits deze maatregelen worden genomen is dus geen ontheffing noodzakelijk. Indien deze maatregelen om wat voor redenen dan ook niet worden getroffen, kan alsnog sprake zijn van het (al dan niet tijdelijk) verstoren van een verblijfplaats van gewone dwergvleermuis en kan alsnog een ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming noodzakelijk zijn.

Verlichting

Aan de buitenverlichting zullen geen structurele zaken worden aangepast. Derhalve zullen er geen effecten van verlichting zijn op de soorten die nu van het plangebied gebruik maken. Overigens geldt voor zowel gewone dwergvleermuis als laatvlieger dat zij niet bijzonder kritisch zijn ten aanzien van verlichting en bijvoorbeeld ook wel foerageren rond straatlantaarns. Verlichting is echter wel een onderdeel waar te allen tijde rekening gehouden mee dient te worden. Zie onderstaand kader.

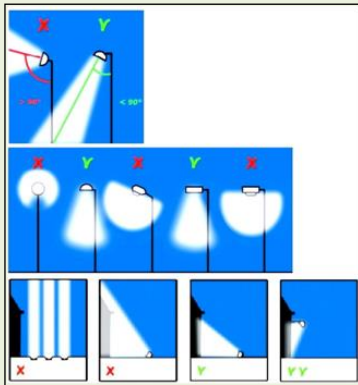
Kader – Verlichting

Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals de watervleermuis, en er zijn soorten die (in beperkte mate) rond lantaarnpalen jagen, zoals de rosse vleermuis. Bij het plaatsen van verlichting bij in- en/of uitvliegopeningen, vliegroutes en foerageergebieden kunnen barrières ontstaan waardoor de vleermuizen van de verblijfplaatsen, vliegroute en/of foerageergebied afzien.

Er dient te allen tijde rekening gehouden te worden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Om lichthinder te voorkomen en het gebied aantrekkelijker te maken voor vleermuizen kunnen verschillende maatregelen getroffen worden:

- verlichting alleen plaatsen waar het echt nodig is;
- verlichting alleen aan op momenten wanneer het nodig is (dynamische verlichting);
- verlaag de hoogte van de lichtmasten zodat boomkronen onverlicht blijven;
- beperk verstrooiing het licht tot een minimum door gebruik van aangepaste armatuur;
- geen verlichting plaatsen bij in- en/of uitvliegopeningen en vliegroutes.

Hieronder staan enkele voorbeelden om lichtverstrooiing te voorkomen.

5.1.3 Te nemen maatregelen

Om de functionaliteit van de verblijfplaats van gewone dwergvleermuis te garanderen zijn een aantal maatregelen noodzakelijk. In de periode dat er werkzaamheden aan het pand worden uitgevoerd zullen er alternatieve verblijfplaatsen aanwezig moeten zijn om de functionaliteit van de verblijfplaats te kunnen blijven garanderen. Daarnaast is het noodzakelijk om er voor te zorgen dat er na de werkzaamheden opnieuw verblijfplaatsen aanwezig zijn en blijven in het pand. Als tijdelijke voorzieningen volstaat het ophangen van een aantal vleermuiskasten. In het pand gaat het om (beperkte) aanpassingen of inbouw vleermuiskasten in de boeiplaten rondom het gebouw. Geadviseerd wordt om bij deze maatregelen advies in te winnen van een vleermuisdeskundige.

Conclusie: Als gevolg van de voorgenomen renovatiewerkzaamheden zijn negatieve effecten op een verblijfplaats van gewone dwergvleermuis niet uit te sluiten. Door het nemen van maatregelen kan de functionaliteit van de aangetroffen verblijfplaats echter gegarandeerd blijven zowel tijdens de werkzaamheden als daarna. Het aanvragen van een ontheffing wordt in die situatie niet noodzakelijk geacht.

5.2 Vogels

5.2.1 Voorkomen en functie

Tijdens de quickscan is vastgesteld dat in het plangebied mogelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn van huismus. Hieronder wordt ingegaan op hoe huismus het gebied gebruikt, daarnaast worden deze waarnemingen in bijlage 1 op kaart weergegeven.

Huisumus

Huisumussen zijn bijzonder vindingrijk als het gaat om het vinden van een nestplaats. Ze nestelen meestal in holtes, bij voorkeur in huizen. De huismus is een jaarrond-soort, wat inhoudt dat de soort gedurende het hele jaar gebruik maakt van zijn verblijfplaatsen. De huismus is een echte cultuurvolger en bovendien uitermate veelzijdig, wel is het een veeleisende soort. Het ontbreken van één van de onderstaande elementen kan betekenen dat ondanks de aanwezigheid van veel geschikte nestplaatsen toch geen huisumussen aanwezig zijn. Al deze elementen liggen dichtbij elkaar, bij voorkeur in een straal van een paar honderd meter.

Geschikt huisumussenhabitat bestaat uit de volgende elementen:

- Ruim voldoende nestgelegenheid.
- Continu voedsel in de directe omgeving van dekking.
- Voldoende inheems groen als leverancier van eiwitrijk voedsel voor de jongen.
- Evergreens (bladhoudende of groenblijvende plant) in hagen of gevelbegroeiing.
- Zandbad.
- Water.

Huisumus komt redelijk algemeen voor in Hengelo, in het plangebied zijn echter geen territoria vastgesteld. Tijdens het onderzoek is ook de ruimere omgeving van het plangebied onderzocht. Hierin zijn wel diverse territoria vastgesteld. Het gaat daarbij om zingende mannetjes die vanaf de daken van de woningen zingen, en vrijwel allemaal broeden onder de eerste rij dakpannen van deze woningen. Mogelijk gebruikt een aantal van deze vogels het plangebied in beperkte mate als dekking en om hierte foerageren. Het gaat echter niet om essentieel leefgebied.

Figuur 2. Huisumus op dakrand geeft aanwijzing voor territorium

5.2.2 Effecten en ontheffing

Verblijfplaatsen van huismus zijn jaarrond beschermd maar zijn binnen het plangebied niet vastgesteld. Er geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen zullen bij de renovatiewerkzaamheden niet worden overtreden aangezien er geen verblijfplaatsen van huismus aanwezig zijn. Ook heeft het plangebied geen bijzondere functie voor huismussen in de omgeving voor dekking of als foerageergebied.

Conclusie: er zijn geen territoria of nestlocaties van huismus aangetroffen in het plangebied. Er worden geen negatieve effect op huismus verwacht. Een ontheffing of het nemen van maatregelen is niet noodzakelijk.

5.3 Overige beschermde soorten

5.3.1 Voorkomen en functie

Tijdens het veldonderzoek is ook aandacht besteed aan de aanwezigheid van andere (niet van ontheffingvrijgestelde) beschermde soorten dan eerder hierboven beschreven, in het bijzonder naar de steenmarter. Er zijn echter geen (aanwijzingen voor) verblijfplaatsen vastgesteld of sporen aangetroffen die wijzen op aanwezigheid van de steenmarter in of direct rond het gebouw.

In en rond het plangebied kunnen verschillende algemene vogelsoorten voorkomen. Het gaat hierbij o.a. om de soorten koolmees, pimpelmees, roodborst. Deze soorten kunnen in en rond het plangebied tot broeden komen. Er zijn geen andere (broed)vogelsoorten aangetroffen waarvan het nest een jaarronde bescherming geniet.

5.3.2 Effecten en ontheffing

Negatieve effecten zijn niet te verwachten op de groep overige beschermde soorten. Vaste rust- en verblijfplaatsen van deze beschermde soorten ontbreken. Het plangebied maakt mogelijk onderdeel uit van het leefgebied van de steenmarter, maar ook van deze soort zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen of sporen waargenomen. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels. Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen worden kunnen in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedende of nestelende vogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd,

ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Conclusie: Negatieve effecten op de groep van overige beschermde soorten worden niet verwacht. Het aanvragen van een ontheffing is voor overige beschermde soorten niet aan de orde. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. Dit om verstoring van broedende vogels en overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

6

CONCLUSIE

Op basis van het vleermuisonderzoek en vogelonderzoek (huismus en gierzwaluw) worden de onderstaande samenvattende conclusies getrokken.

6.1 Conclusie

Uit het flora- en faunaonderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het leefgebied van de beschermde soorten gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Laatvlieger gebruikt het plangebied als foerageergebied. Gewone dwergvleermuis heeft in het plangebied een zomerverblijfplaats die ook wordt gebruikt als paar-/baltsverblijfplaats en mogelijk als winterverblijfplaats. Territoria of nesten van huismus zijn niet aangetroffen binnen het plangebied. Ook (sporen van) de groep van overige beschermde soorten (waaronder steenmarter) zijn niet aangetroffen.

Als gevolg van de geplande werkzaamheden kunnen negatieve effecten optreden op een verblijfplaats van gewone dwergvleermuis. Door het (tijdig) nemen van mitigerende maatregelen kan de functionaliteit van deze verblijfplaats worden gewaarborgd en is van overtreding van de verbodsbepalingen dan geen sprake. Het aanvragen van een ontheffing wordt in die situatie niet noodzakelijk geacht. Zonder het nemen van deze maatregelen kan het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk zijn. Geadviseerd wordt om bij het nemen van de beschreven maatregelen een vleermuisdeskundige te betrekken.

Tot slot wordt aangegeven dat het werken in het broedseizoen van vogels een aandachtspunt is. Globaal gaat het om de periode van 15 maart tot 15 juli.

6.2 Uitvoerbaarheid van de plannen

Mits de functionaliteit van de verblijfplaats van gewone dwergvleermuis door het nemen van een aantal maatregelen tijdens en na de werkzaamheden gegarandeerd blijft, is er geen sprake van overtreding van de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Vanuit de eisen van de natuurbescherming is de ontwikkeling derhalve uitvoerbaar.

6.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegde gezag hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

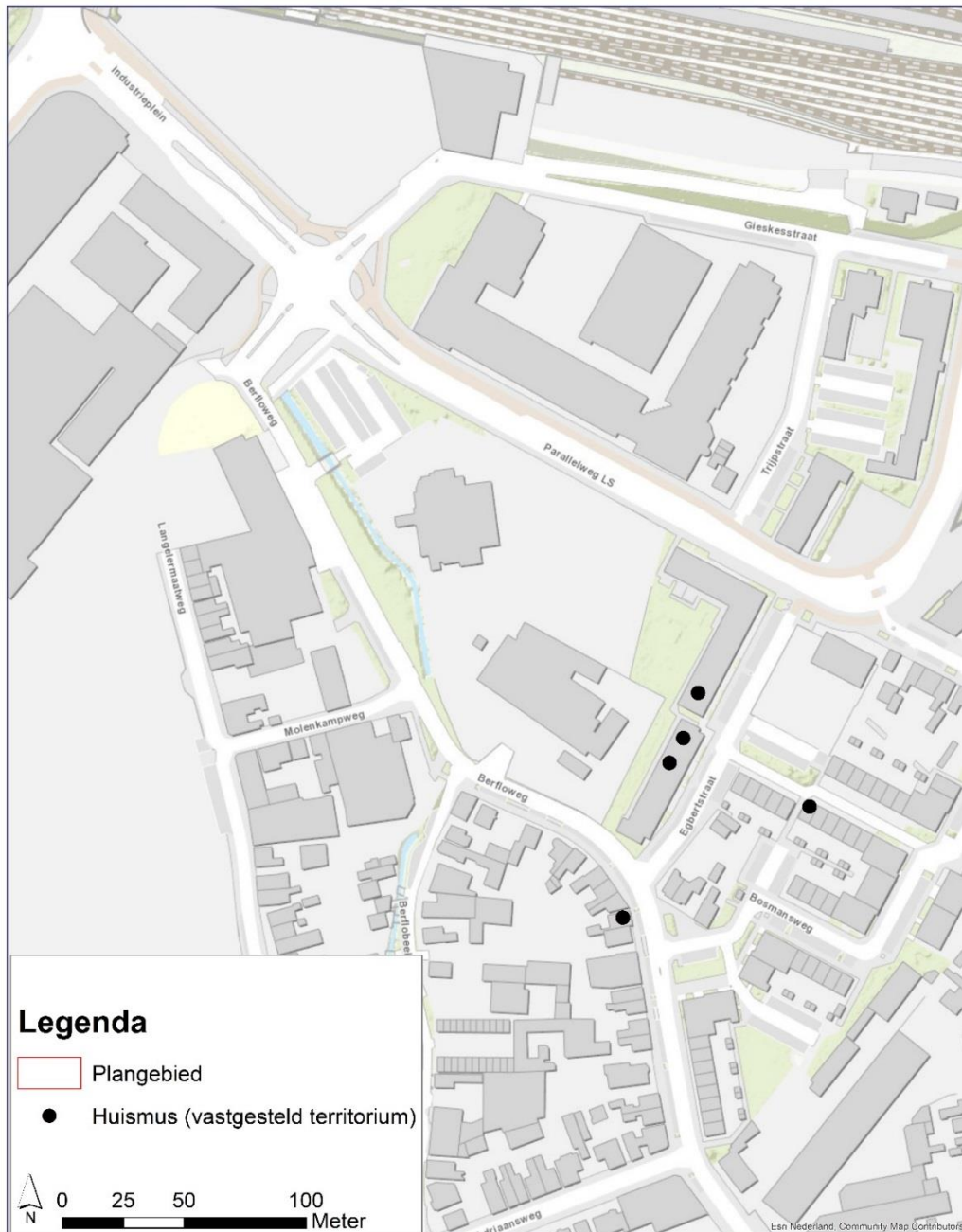
LITERATUURLIJST

- Bij12 (2017). *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus**. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Bij12 (2017). *Kennisdocument Huismus *Passer domesticus**. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Lubbers, G.(2018). *Quickscan flora & fauna Wet natuurbescherming Berfloweg 1, Hengelo (O)*. Eelerwoude, Goor.
- Ministerie van Economische Zaken (2016). *Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen*. Ministerie van Economische Zaken, versie 1.3.

BIJLAGE 1 ONDERZOEKSRISULTATEN

Berfloweg 1

Resultaten huismusonderzoek

Berfloweg 1

Resultaten vleermuisonderzoek

BIJLAGE 2 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn

2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd¹.

3. Beschermingsregime andere soorten

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd. De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep 'Overige soorten'). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt;
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- Een ontheffing is verkregen.

---

¹ De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 3. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat

van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich versturende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (Svl) van de soort. De Svl varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de Svl dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).

2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** "De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort".
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".
- **Beschermingsregime Overige soorten:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omliggende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Programmatistische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatistische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatistische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.